

Türkiyede Eğitimde Kalıpların Dışına Çıkmak Bireysel Potansiyel İçin Yeni Bir Yol Haritası

— muhammed-ridvan-kaya · 20 Temmuz 2025

Türkiye'de her yıl yüz binlerce öğrenci çeşitli sınavlara girmektedir. Özellikle büyük şehirlerde yoğun özel ders ve etüt desteği ile desteklenen bu süreçte, neredeyse her ilden derece yapan öğrenciler çıkabilmektedir. Ancak sınavların zorluğu konusunda yapılan değerlendirmeler objektif gerçekliği değil duygusal tepkileri yansıtmaktadır. Sınavı kötü geçen öğrenciler "çok zordu" derken, iyi geçenler bile "çok kolaydı, kesin tuzak vardır" şeklinde kuşku duymaktadır. Bu durum, öğrencilerin sınav sonrası psikolojik durumlarının gerçek zorluk düzeyini maskeleyişini göstermektedir. Öğretmenler bile öğrencilerin tepkisine bakıp sınavın "zor" olduğunu belirtse de asıl önemli olan sınavın kolay-zor olması değil seçici olup olmadığıdır. Kolay bir sınav bile çok iyi ayırt edici olabilir ve öğrencilerin gerçek yetkinliklerini ölçebilir. Öğrenciye daha küçük yaşlarda "bundan bir şey olmaz" denmesi, felaket boyutları olabilen bir zihinsel zehir oluşturmaktadır. Öğretmen önyargılı olduğunda ve öğrenciye güven vermediğinde o çocuk kendine olan inancını yitirmekte ve bu durum kalıcı hasarlara yol açmaktadır. Sınav başarısı tek ölçü olarak görülmekte oysa her öğrencinin öğrenme biçimi farklıdır. Howard Gardner'ın "çoklu zeka kuramı" da bu gerçeği desteklemektedir. Asıl sorun eğitim sisteminin bireye değil kalıba göre çalışmasıdır. Mevcut sistem ezberci, sınav odaklı, değişken, tek zeka kalıbına ait ve politikadan etkilenen bir yapıya sahiptir. Öğrenciler bu sistemin içinde boğulmakta ve gerçek potansiyellerini ortaya koyamamaktadır.

Çözüm Önerileri

Doğal Ortamların Eğitime Entegrasyonu

Denizin ve ormanın olduğu yerlerde öğrenciler derslerini bu doğal ortamlarda çalışmalıdır. Doğal ortamlar beynin dinlenmesini ve dikkatin toparlanmasını sağlamaktadır. Eğitim sadece bilgi aktarımı değil duygusal iştir. Doğada yürürken veya farklı ortamlarda dersi sindirmek, klasik ezbere göre çok daha verimlidir.

Teknoloji Destekli Bireysel Öğrenme

Ders kitapları ve konu anlatım kitapları yapay zeka ile canlandırılıp video formatına dönüştürülmelidir.

Öğrencilerin farklı yeteneklerine göre:

- Grafik tasarıma ilgi duyanlar Canva ile konuları grafik tasarım çalışması yapmalı
- Müzikten hoşlananlar yapay zeka ile konuları şarkı haline getirmeli
- Şiirden hoşlananlar yapay zeka ile konuları şiir formatında işlemeli

Erken Meslek Tanıtımı ve Staj Programları

Ortaokulda, öğrenciler liseden mezun olacakları zaman tercih etmek istedikleri bölümle ilgili birkaç günlük gönüllü staj yapıp kendilerine uygun olup olmadığını yerinde görmelidirler. Bu durum lisede de yaz tatilinde devam ettirilmeli, böylelikle öğrenciler kendilerine uygun bölümü yakından tanımış, deneyimlemiş ve hedeflerinden emin bir vaziyette olmalıdırlar.

Veri Analizi ile İsabetli Tercihler

İsabetli tercihler yapmak içinse büyük veri analizi yöntemleri kullanılarak en az 5-6 yıllık verilere bakılıp Python ile veri analizi yapıp tercih listeleri yazılmalıdır. Böylelikle öğrencinin ilgi ve yeteneğinin olduğu bölümün nerede kendisine gelebileceği daha isabetli kestirilebilir.

Sistem Paydaşlarının Rolü

Öğretmenlerin Dönüşümü

Öğretmenler eğitim alırlar ancak uygulamada rehber olmazlar. Öğretmenler "önyargı" değil "rehberlik" yapmalıdır. Eğitimde psikolojik destek şarttır ve öğretmenlerin bu konuda donanımlı olması gerekmektedir.

Veli Yaklaşımının Değişimi

Veli sadece not odaklı bakmakta, çocuğunun duygusal sağlığını ihmal etmektedir. Veliler, çocuklarının bireysel gelişimini destekleyecek şekilde yaklaşım geliştirmelidirler.

Öğrenci Motivasyonunun Korunması

Öğrenci, öğretmeni, arkadaşları ve ailesi yüzünden motivasyonunu kaybetmekte ve bilinç altına başarısız olduğu işlenmektedir. Bu sebeple ders çalışsa bile dersleri anlamadan, hikaye okuyarak çalışmaktadır. Örneğin matematikte yapamadığı sorunun çözümüne bakıp çözümünü anladıktan sonra tekrar çözmesi, doğru çözmesi durumunda sadece sayılarını değiştirip yeni bir soruyu yazıp çözmesi gerekirken bunu yapmamaktadır.

Eğitimde başarı, sınav sonucu değil kişisel gelişimle ölçülmelidir. Doğayla temas, sanatla iç içelik, bireysel gelişim alanları ders kadar önemlidir. Öğrencilerin öğrenme biçimleri farklıdır ve buna göre yöntem uygulanmalıdır. Türkiye'nin eğitim sisteminin dönüşümü için tüm paydaşların (öğretmenler, öğrenciler, veliler ve sistem) bir arada çalışması ve bireye odaklanması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kalıpların ötesinde, her bireyin potansiyelini ortaya koyabileceği bir eğitim sistemi inşa edilebilir.